

Aan

Minister

nota

Beleidsappreciatie onafhankelijke analyse kosten en baten dubbele doelstelling voor de ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid

TER BESLISSING

Datum

26 september 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/253839

Opgesteld door

Bestuurskern

Dir. Waterveiligheid, Rivieren
en Zee

Rivieren en Deltafonds

Beslistermijn

6 oktober 2023

Bijlage(n)

2

Aanleiding

Tijdens het WGO Water van 22 november 2021 heeft Kamerlid De Groot (D66) een motie ingediend waarin wordt verzocht een onafhankelijke analyse uit te voeren naar de kosten en baten van een dubbele doelstelling voor de ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid. Dit als vervolg op eerdere Kamerbrieven over de financiering van ruimtelijke kwaliteit. Gezien de complexe aard van de vraag heeft beantwoording relatief lang geduurd. In de tussentijd is de Kamer hierover geïnformeerd via de algemene voortgangsbrieven die voor het CD en WGO Water zijn verstuurd.

Geadviseerd besluit

Voorgesteld wordt om akkoord te gaan met:

1. Bijgevoegde Kamerbrief (bijlage 02), waarmee de beleidsappreciatie van de onafhankelijke analyse aan de Tweede Kamer wordt gestuurd.
2. Het rapport (bijlage 03) van de onafhankelijke analyse van Witteveen en Bos (W+B) als bijlage bij de brief mee te sturen, waarmee dit onderzoek ook wordt gepubliceerd.

Kernpunten

- In de beleidsreactie geven we een korte samenvatting van het rapport, gevolgd door een passage waarin het belang van ruimtelijke kwaliteit wordt onderschreven. Dit sluit aan bij eerdere berichtgeving over dit onderwerp (en moties) aan de Tweede Kamer en bij de toonzetting in de NOVI en het programma Mooi Nederland van BZK.
- Vervolgens geven we aan op welke manier we hier al in de huidige praktijk aan werken:
 - Algemeen: Met brede verkenningen vanuit het HWBP
 - Rivierengebied: Door het programma Integraal Riviermanagement
- Hierbij staat helder aangegeven dat de financiële verantwoordelijkheid hiervoor niet altijd bij het Rijk ligt. Dit is afhankelijk van wie de initiatiefnemer is van de meekoppelkans die tot meer ruimtelijke kwaliteit leidt.
- De huidige lijn voor omgaan met deze kansen is "meekoppelen waar mogelijk met financiering derden". De uitgevoerde motie geeft geen reden dit aan te passen.

- De in ontwikkeling zijnde concept Nota Ruimte van BZK beweegt wel naar een grotere rol voor de Rijksoverheid. Dit wordt in de Kamerbrief benoemd. Financiering hiervoor is op dit moment nog niet beschikbaar.

Krachtenveld

In de Kamer komt ruimtelijke kwaliteit regelmatig terug. Bijvoorbeeld via deze en eerdere moties over ruimtelijke kwaliteit van kamerlid De Groot (D66). In het afgelopen Commissiedebat Water is door de heer Grinwis (CU) met een motie opgeroepen om waar mogelijk dijkversterking te combineren met natuurontwikkeling en de Kamer over haar inspanningen te rapporteren, met name in de voortgangsrapportages van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

U heeft hier tijdens het debat op gereageerd dat we met het HWBP, IRM, KRW en PAGW zoveel als mogelijk combineren, en ervoor open staan en proberen dit op steeds meer plekken voor elkaar te krijgen. In de Verzamelbrief Water van dit najaar wordt aangegeven hoe deze motie verder wordt uitgevoerd. Daarbij wordt voor de huidige beleidslijn en praktijk een link gelegd met deze Kamerbrief. Er is niet voor gekozen beide moties met deze brief af te doen. Voornamelijk omdat de voortgangsrapportage van de lopende programma's nog verder uitzoekwerk vergen en ook van een andere orde zijn dan deze onafhankelijke analyse.

In de afgelopen jaren is op verzoek van de TK nadere informatie geleverd en zijn opties uitgewerkt om nationaal invulling aan ruimtelijke kwaliteit te geven, incl. kostenplaatje. Vanuit het recente coalitieakkoord waren er echter geen extra financiële middelen voor versterking van ruimtelijke kwaliteit op Rijksniveau.

Toelichting

- In het onderzoek zijn tien voorbeeldprojecten in het rivierengebied en langs de kust geanalyseerd.
- W+B was de opdrachtnemer voor het project. Er is een onafhankelijke begeleidingsgroep ingesteld met experts die hen hierbij ondersteunden.
- Daarnaast was er een klankbordgroep die gereflecteerd heeft op de door W+B voorgestelde te analyseren projecten en de bevindingen. In de klankbordgroep zaten BZK, de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, Unie van Waterschappen, Vereniging Nederlandse Gemeenten, IenW (en RWS), het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het Wereld Natuurfonds.
- Om te ontdekken of een dubbel doel loont, zijn voor alle tien voorbeeldprojecten telkens drie situaties met elkaar vergeleken: alleen een veiligheidsproject, meerdere losse projecten en één integraal project. Voor alle drie situaties zijn de kosten en baten ontrafeld op basis van reeds beschikbare kostenbatenanalyses en/of andere relevante brondocumenten
- De onafhankelijke analyse is complex doordat informatie in de MKBA's op projectniveau onderling verschillen, bijvoorbeeld in hoeverre natuurdoelen zijn uitgewerkt en meegenomen. Ook proceskosten zijn vaak niet af te wegen tussen een integraal of losse projecten, omdat deze enkel voor de gekozen variant zijn uitgewerkt.
- Hierdoor is de hoofdconclusie dat een dubbeldoelstelling op basis van de analyse soms wel en soms niet loont.
- Wel geeft het onderzoek aan dat met het ontwerp te sturen valt op het rendement van het project: door meekoppelkansen te kiezen die los al meer baten dan kosten hebben (en dus andersom meekoppelkansen bewust niet mee te nemen die dit niet hebben).

Datum

26 september 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/253839

Opgesteld door

Bestuurskern

Dir. Waterveiligheid, Rivieren

en Zee

Rivieren en Deltafonds

Aan

Minister

Bijlage(n)

2

- Daarbij blijkt dat meekoppelkansen die de vorm aannemen van pure landschap-architectonische verfraaiing (dus vormgeving, zichtlijnen en materiaalgebruik), dusdanig weinig extra kosten met zich mee brengen, dat gezien hun doorgaans hoge belevingsbaten, de kans groot is dat zij lonend zullen zijn.

Politieke context

Regie op ruimtelijke kwaliteit wordt met de NOVI en de in ontwikkeling zijnde nota Ruimte meer neergelegd bij de Rijksoverheid dan voorheen het geval was. Met het HWBP en IRM voeren we momenteel een lichte vorm van regie: we stellen de kaders beschikbaar om ruimtelijke inpassing mee te nemen, bijvoorbeeld door brede verkenningen subsidiabel te maken via het HWBP. Voor een grotere rol ontbreken de financiële middelen bij het HWBP en IenW.

Financiële/juridische overwegingen

Op basis van deze onafhankelijke analyse zijn er geen financiële gevolgen.

Uitvoering en gevolgen voor de maatschappij

De onafhankelijke analyse zelf heeft geen gevolgen voor de maatschappij. Het combineren van ruimtelijke kwaliteit met waterveiligheidsopgaven kan dat wel hebben, mits de maatschappelijke baten opwegen tegen de extra kosten, zoals de analyse duidelijk maakt.

Communicatie

De onafhankelijke analyse wordt als bijlage bij de Kamerbrief aan de Tweede Kamer verzonden.

Informatie die niet openbaargemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1.	Beleidsappreciatie	TK brief
2.	Rapportage 'loont een dubbele doelstelling'	Rapportage van de onafhankelijke analyse

Datum

26 september 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/253839

Opgesteld door

Bestuurskern

Dir. Waterveiligheid, Rivieren

en Zee

Rivieren en Deltafonds

Aan

Minister

Bijlage(n)

2